

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. K.

przeciwko Zakładowi Emerytalno-Rentowemu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
i Administracji w Warszawie

o wysokość emerytury policyjnej i policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 września 2023 r.

wniosku ubezpieczonej z dnia 8 maja 2023 r. o wyłączenie sędziego Sądu
Najwyższego Jarosława Sobutki od rozpoznania sprawy I USK 323/22,

**wyłącza od rozpoznania sprawy I USK 323/22 SSN Jarosława
Sobutkę.**

UZASADNIENIE

Skarżąca T. K., reprezentowana przez adwokata K. M., wniosła o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Jarosława Sobutki od rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 14 lipca 2022 r., którym zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 września 2021 r. w ten sposób, że oddalono odwołania skarżącej od decyzji z dnia 5 czerwca 2017 r. Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w Warszawie ustalających ponownie wysokość należnej skarżącej emerytury policyjnej oraz renty inwalidzkiej policyjnej.

W uzasadnieniu wniosku skarżąca wskazała na wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r. (nr C-585/18, C-624/18, C-625/18), orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

(wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43477/19; z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20) oraz uchwałę pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/20), twierdząc, że zachodzą wątpliwości co do bezstronności i niezależności wyłonionego sądu, który ma orzekać w tej sprawie na etapie tzw. „przedsądu”. W uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. wskazano, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Zdaniem skarżącej z powyższą sytuacją mamy do czynienia w tej sprawie. Sędzia Jarosław Sobutka został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa wyrażony w uchwale nr [...] z dnia 31 stycznia 2020 r. Istnieje zatem ryzyko, że orzeczenie zapadłe w tej sprawie może zostać w przyszłości wzruszone z uwagi na sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa, co mogłoby prowadzić do uznania jego bezwzględnej nieważności. Z punktu widzenia ochrony interesu strony wnioski o wyłączenie od orzekania w tej sprawie sędziego Jarosława Sobutki na etapie „przedsądu”, zdaniem skarżącej, należy uznać za konieczny.

Ponadto, w uzasadnieniu wniosku, skarżąca wskazała na fakt, że sędzia Jarosław Sobutka został pierwotnie powołany na stanowisko sędziego w Izbie Dyscyplinarnej, która była organem powiązanym administracyjnie z Sądem Najwyższym, jednak sama nie miała statusu sądu w rozumieniu Konstytucji RP (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I 4110-1/20, z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22). Podjęcie czynności orzeczniczych w Sądzie Najwyższym – Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych nastąpiło w jego przypadku bez dochowania wymogów określonych w art. 179 Konstytucji RP, a więc bez zachowania procedury przewidzianej dla ubiegania się o stanowisko w sądzie przewidzianym w Konstytucji RP. Sposób podjęcia czynności orzeczniczych w Izbie

Pracy i Ubezpieczeń Sądu Najwyższego na podstawie regulacji ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259), w ocenie skarżącej, również uzasadnia twierdzenie o braku dochowania instytucjonalnych i ustrojowych gwarancji zapewniania bezstronności i niezawisłości sądu ukonstytuowanego z udziałem takiej osoby w danej sprawie. Skarżąca wskazała na wątpliwości odnośnie do posiadania przez sędziego Jarosława Sobutki odpowiednich kompetencji do orzekania w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, uzasadniając je historią zawodową tego sędziego zaprezentowaną w uchwale nr [...] Krajowej Rady Sądownictwa z dnia 31 stycznia 2020 r. w przedmiocie wniosku o powołanie do pełnienia urzędu na sześć stanowisk sędziego Sądu Najwyższego w Izbie Dyscyplinarnej, ogłoszonych w Monitorze Polskim z 2019 r., poz. 675. Skarżąca podkreśliła, że sędzia ten nigdy wcześniej nie orzekał jako sędzia w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Skarżąca wskazała, również, że rodzaj rozstrzygnięcia w tej sprawie, jak i innych tzw. „sprawach dezubekizacyjnych” ma znaczenie dla interesu politycznego i ekonomicznego obecnej władzy. Uwzględniając sposób powołania sędziego Sądu Najwyższego Jarosława Sobutki na stanowisko sędziego w Izbie Dyscyplinarnej, a także brak doświadczenia w zakresie orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, skarżąca wyraziła wątpliwość, czy sędzia ten zachowa bezstronność i czy poza przesłankami prawnomerytorycznymi nie będzie przy rozpoznawaniu sprawy skarżącej - ubezpieczonej kierował się przesłankami pozamerytorycznymi, czy wręcz politycznymi, w konsekwencji czy nie zostanie naruszone w ten sposób prawo skarżącej do niezależnego i niezawisłego sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Jarosława Sobutki jest zasadny. Po pierwsze, przypomnieć trzeba, że w uchwale pełnego składu Sądu Najwyższego - Izba Cywilna, Karna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNC 2020 nr 4, poz. 34) przesądzono, że udział osoby powołanej na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa

ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), prowadzi w każdym przypadku do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczności składu tego Sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. Uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1093), z chwilą jej podjęcia, uzyskała moc zasady prawnej, co powoduje, że każdy skład orzekający, w tym także skład jednoosobowy, jest nią związany. Zatem nie można przyjąć odmiennej interpretacji przepisu wyłożonego w tej uchwale, dopóki nie nastąpi odstępnie o zasady prawnej przez odpowiedni skład Sądu Najwyższego.

Jednocześnie nie ma podstaw do przyjęcia, że skutki wynikające z powołanej uchwały zostały zniwelowane werdyktem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20 (OTK-A 2020 poz. 61), co w ostatnim czasie wyjaśnił Sąd Najwyższy (zob. szerzej uzasadnienie uchwały z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22, LEX nr 3329817). O ile zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są ostateczne, o tyle przepis ten odnosi się do wszystkich orzeczeń tego organu, w tym także wyroków Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 3 grudnia 2015 r., K 34/15 (OTK-A 2015 nr 11, poz. 185), z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15 (LEX nr 2001897), z dnia 11 sierpnia 2016 r., K 39/16 (LEX nr 2086840), z dnia 7 listopada 2016 r., K 44/16 (LEX nr 2146792). Temporalne spojrzenie na skutki powołanych wyżej orzeczeń pozwala także z perspektywy procesowej dostrzec przeszkody prowadzące do niemożliwości usunięcia uchwały połączonych Izb z porządku prawnego (zob. wyrok ETPCz z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie Xero Flor przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18).

Po drugie, oceniając zasadność wniosku nie można stracić z pola widzenia utrwalonego już orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, do którego nawiązuje skarżąca w uzasadnieniu wniosku (zob. wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., Reczkowicz przeciwko Polsce, skarga nr 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20).

W powołanych orzeczeniach przesądzono, że orzekanie przez osoby powołane do Sądu Najwyższego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. stanowi naruszenie prawa do sądu i art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej Konwencja), sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). Z tego względu orzeczenie wydane z udziałem wadliwie powołanego sędziego stanowi naruszenie prawa do sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej w związku z art. 6 ust. 1 Konwencji (por. wyrok Wielkiej Izby ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r., skarga nr 26374/18, Gudmundur Andri Astradsson przeciwko Islandii; wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE: z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18, AK przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa oraz CP i DO przeciwko Sądowi Najwyższemu, EU:C:2019:982; z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie C-824/18, A.B., C.D., E.F., G.H. i I.J. przeciwko Krajowej Radzie Sądownictwa, EU:C:2021:153, a w jego wykonaniu wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, LEX nr 3169817; wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego: z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 3/18, LEX nr 3170844; z dnia 11 października 2021 r., II GOK 20/18, LEX nr 3267075; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2021 r., III PSKP 13/21, OSNP 2022 nr 2, poz. 11).

Po trzecie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono stanowiska, że w sytuacji wystąpienia ryzyka nieprawidłowej obsady sądu należy podjąć wszelkie środki zapobiegające, a jednym z nich jest instytucja wyłączenia sędziego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 8 czerwca 2022 r., V KO 43/22, LEX nr 3375645; z dnia 23 czerwca 2022 r., II KO 48/22, LEX nr 3370369; z dnia 28 lipca 2022 r., V KO 69/22, LEX nr 3375652; z dnia 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21, LEX nr 3262183). Wypracowanej zasady nie może, z przyczyn już wyżej omówionych, znosić wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 stycznia 2022 r., P 10/19 (OTK-A 2022, poz. 14). Natomiast naruszenie opisanych wyżej standardów może doprowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej Państwa (zob. uchwałę

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 377/22, OSNK 2022 nr 6, poz. 22), a tego typu konsekwencji należy unikać, licząc jednocześnie, że racjonalny ustawodawca konwaliduje w końcu ułomny mechanizm, skoro procedura nominacyjna, wykazująca nadmierny wpływ władzy ustawodawczej i wykonawczej na powoływanie sędziów, jest ze swej strony niezgodna z art. 6 ust. 1 Konwencji, a przepis ten stanowi o prawie do sprawiedliwego i publicznego rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. W tym sektorze terminologicznym nie ma sporu także między art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 47 Karty Praw Podstawowych UE, skoro w tych przepisach jest mowa o niezawisłym i bezstronnym sądzie. Stąd wynika obowiązek ukształtowania składu sądu nie tylko w myśl prawa krajowego, lecz równocześnie w zgodzie ze standardem skutecznej ochrony sądowej, jaki wynika z Konwencji i prawa UE (doktryna *acte éclairée*). W tym ostatnim układzie oczywiście Unia Europejska nie ma kompetencji do samodzielnego kształtowania (narzucania) organizacji sądownictwa (zresztą nie o to tu chodzi), ale ma uprawnienie do oceny czy sposób realizacji przez państwo jego suwerennej kompetencji odpowiada standardom unijnym (zob. D. Miąsik: System Prawa Unii Europejskiej, Tom 2 - Zasady i prawa podstawowe, C.H. BECK, Warszawa 2022, s. 478-479 i tam podana literatura).

Należy w końcu dostrzec, że osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek KRS ukształtowanej w składzie i trybie przewidzianym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. podlega wyłączeniu z mocy samej ustawy na podstawie art. 48 § 1 pkt 1 k.p.c., jako że, przystępując do orzekania, musi na samym wstępie postępowania - a także w jego toku - poddać (poddawać) ocenie poprawność i legalność stosunku prawnoprosesowego (publicznoprawnego) wiążącego go ze stronami oraz stosunku prawnoustrojowego, jakim łączy się z państwem, w którego imieniu orzeka. Pozostaje więc z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziaływa na jej prawa lub obowiązki (tak trafnie w literaturze J. Gudowski: *Iudex impurus*. Wyłączenie z mocy samej ustawy sędziego objętego zarzutem wadliwego powołania lub przejścia na wyższe stanowisko sędziowskie, Przegląd Sądowy 2022 nr 5, s. 7-26). Niezbędność stwierdzenia wyłączenia sędziego z mocy ustawy jest niezależna od stopnia jego

bezstronności wewnętrznej (jednakowego dystansu do stron sporu i ich odpowiednich interesów w odniesieniu do jego przedmiotu), czy też niezależności zewnętrznej (praca w sposób wolny od nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła).

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 48 § 1 pkt 1 w związku z art. 52 § 1 k.p.c.

[ms]